

SAJAND NIMEKA KEELE- JA KOOLIMEHE NIKOLAI REMMELI SÜNNIST

Pole just tavaline, et venekeelse väikekooli liitklassis alghariduse saanud poisikesest kujuneb hiljem eesti keele uurija ja koolimees. Aga just nii juhtus Nikolaiga, 1908. aasta 14. mail Remmelite perre sündinud neljanda lapsega: tema koolitee algas Petserimaal Ulanova algkoolis. Neljandast klassist alates õppis Nikolai Rimmel Petseri kõrgeemas algkoolis, mis paari aasta pärast muudeti Petseri Ühishumanitaargümnaasiumiks, ka õppekeeleks sai siis eesti keel.

Nikolai Rimmeli pedagoogitegevuse alguseks võib märkida juba 1927. aastat. Koduste põllutööde tõttu ei saanud nooruk kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist ülikooli astuda ning ta töötas ühe kuu Truba algkoolis asendusõpetajana, õpetades 2. ja 4. klassi korraga. Järgmise aasta jaanuaris sai temast Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna üliõpilane. Abikaasa Ilse Rimmeli sõnutsi tingis valiku soov eesti keel selgeks saada. Suviti töötas Nikolai Rimmel Akadeemilise Emakeele Seltsi murdestipendiaadina. Seltsi stipendiaadina tutvus ta ka 1932. aasta suvel kuu aja vältel Soomes sealse keele- ja murdeuurimisega. Ülikooli lõpetas Nikolai Rimmel 1933. aastal, misjärel ta täiendas oma teadmisi didaktilis-metoodilises seminaris, pälvides õiguse õpetada keskkoolis eesti keelt, kirjandust ja filosoofia eelkursust: psühholoogiat, loogikat ning esteetikat.

Pärast sõjaväeteenistust Eesti kaitseväes algaski Nikolai Rimmeli tõsine, aastakümneid kestnud õpetajatöö. Alus-

tanud 1935. aastal Tallinnas Nõmme gümnaasiumis eesti keele ja filosoofia õpetajana, tõusis ta peagi inspektoriks ja seejärel direktoriks. Mitmesugustel asjaoludel 1947. aastal direktoriametist lahkununa töötas Nikolai Rimmel teistes Tallinna koolides, sealhulgas töölisnoorte keskkoolis. Üha süvenev huvi õpetamise ja teaduse probleemide vastu viis ta mõneks ajaks (1959–1964) tööle vastloodud Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituuti ja oma teadmisi-kogemusi-uurimistulemusi jagama nii pedagoogilise instituudi üliõpilastele kui ka õpetajate täienduskursustel osalevatele õpetajaile. Nikolai Rimmeli tööaastatesse mahub ka töö kirjastustes, sealhulgas entsüklopeedia kirjastamisel. Kuid kool kutsus ikka: veel vanuigi oli Nikolai Rimmel koolides hinnatud asendusõpetaja.

Aastaid võttis Nikolai Rimmel osa ka haridusministeeriumi eesti keele ja kirjanduse komisjoni tööst. Sealsete asjalike õpikuarutluste kõrval aitas ta koostada toonast ainekava, korraldas üleriigilisi kontrolltöid ja analüüsis põhjalikult nende tulemusi jpm.

Nikolai Rimmeli suri 6. mail 1983.

Paljud Nikolai Rimmeli õpilastest on teda meenutanud suure südamesoojusega. Tallinna 7. Keskkooli 1969. aasta abiturient Sirje Ainsaar on oma kirjandusõpetajast klassijuhatajast iseloomustanud järgmiselt: „Keskmist kasvu, pehme astumisega, piklik tugevasti päevitunud nägu rohkete teravate vagude ja selgete heledate silmadega. Kõne alati rahulik, mõõdetud, selge

hääldus.... Kõige toredam, kuidas need heledad silmad ainet seletades süttisid, nii et õpilased lausa pidid kooliväsimuse unustama.” Sirje Ainsaare klassikaaslase Mari Küttise mälestuste järgi oli Nikolai Rimmel tore õpetaja ja tore inimene, tema eesti keele tunnid asjalikud ning lõpuaktuse kõne selle aja kohta väga isamaaline. Tema tegemiste ametlikest tunnustustest on märkimisväärsim ENSV teenelise õpetaja aunimetuse (1962).

Juba üliõpilaspäevil ilmus Nikolai Rimmelilt üksikuid kirjutisi ajakirjanduses. Produktiivseks kirjameheks jäi ta elu lõpuni.

Nikolai Rimmeli keeleküsimumsi käsitlevaist teadustöödest on kahtlemata kaalukaim eesti sõnajärje deskriptiivne uurimus, mida ta tutvustas juba ajakirja Keel ja Kirjandus esimestes numbrites (1958). Tervikkäsitlus „Sõnajärjestus eesti lauses” ilmus 1963. aastal TA Keele ja Kirjanduse Instituudi uurimuste VIII köites. Kirjapandu põhines mahukal materjalil: autor oli läbi töötanud 141 nimetust peamiselt ilukirjandus-, vähem ajalehe- ja murdetekste. Lisaks kirjalikele tekstidele oli ta kuulanud rohkesti Eesti Raadio ning Keele ja Kirjanduse Instituudi magnetofonilindile salvestatud rahvakeele näiteid ning lasknud rõhuasetuste täpsemaks selgitamiseks paljudel inimestel eri tüüpi lauseid hääldada ja ühesuguse sõnalise koostisega, kuid erisuguse sõnajärjega lausete mõju kirjeldada. Ulatuslikule rohkeid näiteid pakkuvale analüüsile ja kokkuvõttele järgneb pilguheit lähemate sugulaskeelte sõnajärjele ning eesti sõnajärje käsitleva kirjanduse ülevaade. Materjali kogumise ja analüüsimise põhjalikkust tunnustas kriitikagi, aga ette heideti esiletõudud seaduspärasuste normina käsitamist. Viimati nimetatud ebakoha tõttu – osalt usutavasti ka toonaste Tallinna ja Tartu keeleteadlaste seas valitsevate vastuolude tõttu – jäi uurimus teadusnõu-

kogu ees kaitsmata ja Nikolai Rimmelil loodetud kandidaadikraad saamata.

Keeleüldsusele kujunes Nikolai Rimmeli tööde seast märksa tuntumaks koos Johannes Valgmaga valminud „Eesti keele grammatika” (esmatrükk 1968, 2. tr 1970), mille tarvis ta kirjutas liitlause osa. Mitmekümne aasta kestel ei olnud see tarvilikuks käsiraamatuks mitte üksnes emakeeleõpetajale, vaid kõigile teistele, kes kutsetööst tingituna või huvist ajendatuna keelest pisut rohkem teada tahtsid kui koolist meelde jäänud.

Teadlane ja otsija tõusis Nikolai Rimmelis esile ka emakeeleõpetuse küsimuste käsitlemisel. Juba varasem huvi metoodikaprobleemide vastu süvenes Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudis töötatud aastail. Õpilaste keelevigade analüüsi ja koolikatsetuste põhjal püüdis ta jõuda eksimumste põhjusteni ning välja töötada tõhusamaid metoodilisi lahendusi, mida ta rakendas enda koostatavas õppekirjanduses ja tutvustas ka ulatuslikes artiklites. Emakeeleõpikutes valitsevat induktiooni, eriti aga deduktsiooni pidas Nikolai Rimmel õpilaste jaoks liiga abstraktseks ning soovitas nende asemel ulatuslikult kasutada analoogiaid põhinevaid järeldusi. Õpilastele raskesti omandatava reeglirägastiku asemele või vähemalt selle kõrvale pakkus koolimees mitme keeleõpetuse osa, eeskätt kokku- ja lahkukirjutamise ning häälikuortograafia õpetamisel orientiir- ehk tugisõnu, mis käsitlemise ja kordamise ajal alati tahvlile kirjutatud. Soovitatud leidis koolides mõnevõrra rakendust, kuid valdavaks õppeprintsipiibiks siiski ei kujunenud.

Kogemustega õpetaja ja põhjaliku metoodiku kirjutistest peaks tänapäevalugeja tähelepanu enim pälvida väike raamatuke „Eesti keel õpilase pilguga” (1971). Autori lähteseisukohaga – „On üldiselt teada, et õpilaste teadmiste ja oskuste tase eesti keeles ei ole kül-

laldane” – võiks alustada nii mõndagi nüüdisartiklit. Nikolai Rimmel püüdis õpilaste testimise ja küsitlemise alusel selgusele jõuda pahekoha põhjustes ning näidata võimalusi, kuidas olukorda paremuse suunas muuta. Õpilaste küsitlemisest selgus, et eesti keele tundides on nad vähe hõivatud: erksat töömeeleolu on siin harva ja hakkama saab õppimatagi. Ühe lahendusena nägi Nikolai Rimmel siingi analoogia ulatuslikumat rakendamist, tugisõnu ja ülesandeid, mis panevad otsima ja nuputama, viimaste kohta on esitatud ka näiteid. Mis aga olulisim: Nikolai Rimmel tõstab õigekeelsuse omandamisel ausse keelevaistu osa (tema sõnutsi ka *keeletunne* ja *keele mudelid inimese teadvuses*). Selle tähtsust tõestab ta katsega nn olematu keele sõnadest: kuidas oleksid ainsuse nimetatav sõnast *reekmed* ja omastav sõnadest *saruk* ja *sabik*, kas *kse*-olevik verbist *ratma* on *ratetakse*, *ratatakse* või *raetakse*; kas ja kuidas parandada sisult mõttetu lause *Rohelised ideed eile magasid raevukalt* vormi jms. Katse tulemuste positiivsus ületas isegi Nikolai Rimmeli enda ootusi, kusjuures V klassi õpilastel, kes polnud süstemaatilise grammatikaga veel kuigi palju kokku puutunud, ilmnes selgemaid mudelite piirjooni kui nende vanematel, keskkooliklassides õppivatel kaaslastel. Täni arvestatav peaks olema soovitus kas või möödaminnes käsitleda klassis ka seda, mis on seaduspärasuste taga, kuidas ja miks on keelereeglid kujunenud jms.

Metoodikuna pühendas Nikolai Rimmel suurt tähelepanu ka kirjanduse õpetamisele. Juba 1950. aastatel jagas ta perioodikas soovitusi, kuidas üht või teist pala (August Kitzbergi „Libahunti”, Eduard Vilde „Seadusemeest” jt) klassis käsitleda. 1960. aastatel tutvustatud uudne lähenemine ja omanäoline interpretatsioon (nt Johann Wolfgang Goethe ballaadi „Haldjate kuningas”,

Juhan Liivi „Sügisese kodu” jm mõtestamine) äratas õpetajais mõtteid ja rikastas nõnda kooligi kirjanduskäsitlust. 1970. aastate ulatuslikke üldistavaid kirjutisi („Peatükke luuleteoste käsitlemisest keskastmes”, „Kirjanduspala kavastamine ja töö kava varal” jt) võib pidada omal ajal ilmutata jäänud kirjandusmetoodika käsiraamatu peatükkideks.

Lehekülgede arvult jääb Nikolai Rimmeli muu looming siiski suuresti alla õppekirjandusele. Esimene tema koostatud õppevahend – kirjavahemärkide õpik ja harjutustik algkooli vanematele klassidele ja keskkoolile – ilmus juba aastal 1939. Johannes Valgma ja Elli Riikojaga koostöös 1957. aastal valminud „Eesti keele grammatika” seitset trükki kasutati keskkoolis üle kümne aasta, Viktor Ordliku kaasautorsuses esmatrükina 1960. aastal ilmunud VI klassi õpik oma 11 trükiga oli käibel koguni üle 12 aasta. Esimese eesti keele õpiku õhtukoolidele (1. tr 1967) koostas taas Nikolai Rimmel. Tema ja Johannes Valgma teenete hulka kuulub ka see, et 1960. aastal võisid Eestis taas hakata ilmuma töövihikud: Nikolai Rimmeli sulest ilmus neid põhikooli V ja VI klassile ning õhtukoolidele. Olgu märgitud, et Nikolai Rimmeli koolikirjandust on välja antud ka pimedate tarvis. Õppekirjanduse hulka tuleb arvata ka koostöös Heinrich Hellerma ja Valter Hormiga valminud etteütluste kogu (1958), kaks seeriat Kalju Lehe ja Johannes Valgma osavõtul valminud grammatikatabeleid (1969, 1972) ning kirjanduskogumik „Rahutu mõte” (1970). Ka 1970.–1980. aastate vene õppekeele-ga koolid võlgnevad Nikolai Rimmelile tänu eesti muinasjuttude ja muu huvitava lugemisvara kogumike koostamise ja neile sobivaks lektüüriks kohendamise eest.

Nikolai Rimmelit on imetletud kui tohutu töövõimega head õpetajat, pühendunud koolijuhti, süvenenud uuri-

jat, metoodikas uue ja parema otsijat. Temas on austatud järjekindlust, järeleandmatust, kompromissitust ning armastust oma maa ja oma rahva vastu. „Keelelehena ja elupõlise õpetajana vormis ta meie emakeelt kauniks ja kõlavaks. Ta aitas meil jõuda eesti keele tarkuse varasalve juurde ning oli sellel

teel abistajaks ja heaks nõuandjaks. Aitäh õpetuste ja eeskuju eest!” on kirjutanud oma onu meenutades ta vennatütar Valli Kalmus. Ühinegem nende mõtetega meiega.

VIIVI MAANSO

LASTEPÄRIMUS JA PÄRIMUSMUUSIKA FOLKLORISTIDE TALVEKONVERENTSIL

Eesti folkloristide viimaste aastate ühiseks ettevõtmiseks on kujunenud talvekonverents, mis toimus esimest korda 2005. aasta detsembris. Kolmas talvekonverents sai Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakonna ja Akadeemilise Rahvaluule Seltsi korraldusel teoks 24.–25. jaanuaril 2008. aastal Karksi vallas Kopra turismitalus. Seekordse üldteemaga „Lastepärimus ning pärimusmuusika vahetu kogemuse ja meedia mõjuväljas” mälestati meie seast vara lahkunud Anu Visselit, kes oleks 2007. aasta 16. detsembril saanud 55-aastaseks. Vastavalt Anu Visseli uurimishuvidele olid kõnealusteks valdkondadeks valitud tänapäeva laste- ja noortepärimus ning tantsu- ja muusikatradsioon.

Lastepärimuse osas oli konverentsi üks keskseid teemasid 2007. aasta kevadel toimunud üle-eestilise koolipärimuse kogumise võistluse tulemuste analüüs. Et seekordne kogumisaktsioon oli jätkuks 1992. aastal ühtaegu Eestis ja Soomes aset leidnud analoogsele kogumisvõistlusele, siis keskenduti ettekandele paljuski kahe kogumisaktsiooni käigus arhiivi laekunud materjali võrdlusele ja tuvastati mitmeid muutusi. Meenutagem, et Anu Visselgi oli seotud 1992. aasta kogumisvõistluse korraldamise ja ainese hilisema uurimisega ning tema sulest pärineb seni eesti folkloristikas ainus laste-

pärimusealane doktoriväitekiri „Lastepärimus muutub ühiskonnas” (2004).

Laste- ja noortepärimusele olid pühendatud kaksteist ettekannet, neist viis lähtus eelkõige 2007. aasta kogumisaktsioonist. Piret Voolaiu ettekandes oli vaatluse all mõistatusžanri areng külaühiskonna miljööd kajastavatest klassikalistest mõistatustest kuni tänapäevaste, sageli sotsiaalsest kriitikast kantud küsimusteni. Astrid Tuisk vaatlus oma ettekandes kolme rahva anekdoote kui aja jooksul suhteliselt muutumatuna püsinud etnilisi nalju, mille kaudu lapsed korraldavad oma sotsiaalseid suhteid ja käsitlevad neile olulisi (nt seksuaalseid ja skatoloogilisi) teemasid. 1992. aastal domineerinud nõukogude temaatika oli 2007. aastal asendunud tarbimis- ja infotehnoloogiaühiskonna probleemidega (nt nn blondiini- ja viletsa auto naljad).

Risto Järv püüdis visandada argiarvamuste kui ühe folkloorižanri piirjooni ja analüüsis terminoloogia probleeme (nt mõisted *argiarvamus*, *argiuskumus*, *meelelaad*, *maksiim*, *adaadž* ja *gnoom*). Mare Kõiva andis ülevaate laste õudusjuttudest, mida on kogutud 1970. aastatest alates. Ta peatus õudusjutu žanrilistel tunnustel, tuues näiteks väga variatiivse ja ajas vastupidava aknaalauale astumise (ehk kägistavate kardinat) jutu. Viies koolipärimuse analüüsija, Anneli Baran, tegi

ülevaate nn uue põlvkonna fraseoloogiast (killud, ütlushed jms), millest nähtub tänapäeva noorte mõttemaailma ja väljendusviisi tugev mõjutatus massisuhtlusvahenditest, eelkõige Internetist.

Eda Kalmre ettekanne „Tüdrukute maailm rate.ee päevikutes” näitas, et veebipäevikud ei toimi ainuüksi tava-pärasel päevaraamatu tähenduses, vaid neis sisalduv (nt mängud, ennustused jms) väljendab sõbrakultuuri laiemalt ning viitab sellele, millised kollektiivselt kujundatud ja säilitatud arusaamad praegu tüdrukute kultuuris valitsevad.

Pille Kippar osutas oma ettekandes „Kuhu kadusid lastehirmutised?” taas lastepärimuse muutumise tahkudele. Ta jälgis aegade vältel kasvatuslikel eesmärkidel lansseeritud loomulikke ja üleloomulikke olendeid ning tõdes, et tänapäeva lapsi ei saa sel moel ohtudest eemal hoida. Lastega seonduvate mütoloožiliste olendite teemat jätkas Reeli Reinause sissevaade jõuluaegsete sussipäkapikkudega seonduvasse pärimusse, mille on suures osas loonud väikeste laste emad. Ell Vahtramäe „Sotsialistlik monopolimäng” oli kantud mängu kui ühiskonna lihtsustatud mudeli ideest. Esineja näitas, kuidas ühe lauamängu eesmärk, reeglite kirjeldus ja strateegiad sobivad nõukogude aja stereotüüpide uurimiseks.

Merili Metsvahi puudutas ettekandes „Pärimuskultuur haridusmaastikule” väga olulist teemat: koolidele mõeldud uue valikaine „Pärimuskultuur” programmi väljatöötamist. Folkloristide hulgas tekitasid elavat diskussiooni nii uue ainekava eesmärkide sõnastus kui ka õpetajale ja õppevahenditele seatavad nõudmised.

Huumoriteoreetilise sõnavõtuga tseensuurist avalikus diskursuses esines Liisi Laineste, kes käsitles leimi kui virtuaalset (või reaalset) verbaalset agressiivsust avalikus meedias ning vaatles

Delfi uudiskommentaari põhjal, kust lähevad huumori ja agressiooni piirid.

Mall Hiimäe ettekande „Lapsed meelelahutuse ja maagia vahemail” tähelepanukeskmes oli kogukonna noorematesse liikmetesse puutuv kalendritraditsioon, mille põhjal võib järeldada, et paljud omaaegsed tähendusliku aja mõistega seotud maagilised toimingud on usundilise maailmanägemise taandudes uusi funktsioone saanud ning ka sihtrühma vahetanud (kolinud täiskasvanute traditsioonist laste traditsiooni).

Talvekonverentsi pärimusmuusika osas puudutati suhteliselt vähe uuritud alasid, nagu rahvatants ja pillimuusika. Lastepärimuse poolel käsitletud tänapäevaste teemadega haakusid ettekanded trükitud laulikute ja aruteludest Interneti-portaalides.

Budapesti ülikooli uurija Péter Pomozi käsitles ettekandes „Eesti kaera- jaanide tüpoloogiast” keeletüpoloogiaga sarnasel meetodil tantsude liigitamise võimalusi eesti võib-olla tuntuima rahvatantsu kaerajaani põhjal. Tantsuelementide kombineerumise tõttu on raske otsustada, kust lähevad eri tantsude piirid. Samuti on teavet tantsimise kohta Eesti eri osades suhteliselt vähe ning erineval hulgal. Eda Pomozi kõrvutas oma muljeid kogumisretkedelt Transilvaania Kalotaszegi piirkonda (2007) ja Kihnu saarele (2005). Mõlemas kohas on pärimuskultuur suhteliselt kaua säilinud ning seal saab jälgida tänapäeval toimuvaid kohanemisi ja muutusi.

Eesti muusikalise folkloori jäädvustamist enne 1940. aastaid kahel rahvapärandi kogumise „kuldalal” käsitles kaks ettekannet. Anneli Kont-Rahtola andis üksikasjaliku ülevaate Kuusalu kihelkonna pillimeestelt jäädvustatud lugudest. Andreas Kalkun jälgis oma ettekandes „Kolm kareliaani ja neli seto laulikut 1922. aastal Obinitsas. Jäädvustamine ja representatsioonid”

eri liiki allikate (päevikumärkmed, laulud, kunstiteosed jm) kaudu Setumaal rännelnud soomlaste, folklorist Armas Otto Väisäneni, skulptor Alpo Sailo ja maalikunstnik Carl Bengtzi suhtlemist kohalike suurlaulikutega.

Helen Kõmmus tutvustas Internetis leiduvaid pärimusmuusikateemalisi suhtlemisvõrgustikke, näidates, mida ja kuidas kirjutatakse festivalide kodulehekülgedel, eeskätt Viljandi pärimusmuusikafestivali Interneti-lehel, pärimusmuusikast peovälisel ajal. Kanni Labi jälgis Eestis trükitud laulikuid ajaloos kontekstis, ajendiks Rootsist välja antud väliseestlaste laulik „Sauna taga”.

Esimese päeva õhtul meenutasid Anu Visselit tema kauaaegsed kolleegid: Ingrid Rüütel kõneles „Anust ja tema jäljest eesti folkloristikas” ning Edna Tuvi vahendas oma eredaid mälestusi. Anu Vissel on jäänud töökaaslastele meelde tööka, meeldiva ja tagasihoidliku inimesena, kes aastate jooksul uuris, kogus ja avaldas karjase-laule („Eesti karjase laulud” I–IV, 1982–1992), jäädvustas lastefolkloori, kirjutas huvitavaid uurimusi meediamängudest, eesti kiigekultuurist, uuematest rahva-

lauludest. 1997. aastal kaitses Anu Vissel lastepärimuse teemadel magistritöö ja 2004. aastal doktoritöö. Viimastel aastatel oli ta süvenenud peamiselt rahvatantsude, tantsuklubide ja folkloorirühmade uurimisse ja salvestamisse. Anu osales arvukatel Kihnu-ekspeditsioonidel ning on Kihnu-ainelise telefilmil „Ristsed” autor ja videofilmil „Kadripäev Kihnus” kaasautor.

Konverentsi teesikogumikust võib lugeda, et folkloristide talvekonverentside ideeks on ühendada eri institutsioonides töötavaid folkloriste neutraalsel pinnal, et soodustada dialoogi ja leevendada praegusest konkurentsitihest ajast tulenevaid pingeid. Arvestades ettekannete ja mõtteavalduste rohkust, võib küll kinnitada, et sõbralik dialoog folkloristide vahel on olemas: esindatud olid Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikool, sealhulgas ka Õpetajate Seminar ja Viljandi Kultuuriakadeemia, Tallinna Ülikool ja Budapesti Ülikool.

TAIVE SÄRG,
PIRET VOOLAID

TÜ MAGISTRITÖID 2007

Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis kaitsiti 2007. aastal kümme teadusmagistritööd, neist neli eesti keele, üks uurali keelte ja viis üldkeeleteaduse erialal.

14. juunil kaitsesid magistritöö üldkeeleteaduse erialal Andres Loopmann, Rene Altrov, Kadri Kerner ja Kaarel Veskis.

Andres Loopmanni magistritöö „Sõnastike haldussüsteem EELEX” (juhendaja Haldur Õim, oponent Heiki-Jaan Kaalep) kirjeldas Eesti Keele Instituudis väljatöötatud ja kasutusele võetud sõnastike haldussüsteemi EELEX ülesehitust. EELEX on ette nähtud sõnasti-

ke koostamiseks, toimetamiseks ja küljendamiseks, sõnaraamatu artiklid vastavad etteantud struktuurile.

Rene Altrovi magistritöö „Emotsionaalse kõne korpuse loomine eesti keele tekst-kõne sünteesi jaoks. Tekstimaaterjali evalvatsioon *viha* näitel” (juhendajad Hille Pajupuu ja Haldur Õim, oponent Renate Pajusalu) eesmärgiks oli luua korpuse teoreetiline kavand ja katsetada viha emotsiooni näitel, kuidas kavand praktikas töötab. Töö tulemused kinnitasid kavandi sobivust.

Kadri Kerneril magistritöö „Sõnatähenduste ühestamise tulemuste parandamise meetodeid eesti keele jaoks”

(juhendaja Kadri Vider, oponent Margit Langemets) eesmärgiks oli leida võimalusi, kuidas muuta sõnatähenduste ühestamine kergemini teostatavaks nii automaatsele ühestamissüsteemile kui ka käsitsi ühestajale. Analüüsi käigus selgusid mõlema süsteemi jaoks konkreetsed ja rakenduskõlblikud tulemused.

Kaarel Veskise magistrیتöös „Paralleelkorpused arvutilingvistikas: leksikonide genereerimine ja korpuste võrdlemine” (juhendaja Heiki-Jaan Kaalep, oponent Maarika Traat) tutvustati kakskeelsete leksikonide genereerimist, näidati erinevaid võimalusi kasutada paralleelkorpuse leksikograafiatöös, kirjeldati paralleelkorpuste võrdlemise ja hindamise alast praktilist tööd.

15. juunil kaitsesid magistrیتöö eesti keele erialal Reet Klettenberg ja Olga Pastuhova ning üldkeeleteaduse erialal Sirli Parm.

Reet Klettenbergi magistrیتöö „Permissiivkonstruktsioon eesti kirjakeeles” (juhendaja Külli Habicht, oponent Eva Velsker) käsitles permissiivkonstruktsiooni arengut eesti kirjakeeles läbi nelja sajandi ning analüüsis konstruktsiooni vormi ja semantikat. Töö teoreetiliseks taustaks oli konstruktsioonigrammatika.

Olga Pastuhova magistrیتöö „Vene emakeelega üliõpilaste eesti keele verbirektsiooni omandamisest” (juhendaja Birute Klaas, oponent Annkatrin Kai-vapalu) teoreetiline osa käsitles emakeele oletatavat tähendust teise keele omandamisel, lähtudes kontrastiivsest analüüsist, veeanalüüsist ja vahekeele analüüsist ning universaalse grammatika teooriast. Töö praktilises osas uuriti emakeele mõju eesti keele verbirektsiooni omandamisele.

Sirli Parmi magistrیتöö „Partiklite *veel, juba, alles, jälle* tähendused eesti kirjakeeles” (juhendaja Renate Pajusalu, oponent Ann Veismann) analüüsis nende partiklite tähendusi kognitiivse lingvistika ja implikatuuriteooria seis-

kohast ning võrdles nende tähendusi teiste keelte vastetega.

28. juunil kaitsesid eesti keele erialal magistrیتöö Katrin Mandra ja Maarika Teral ning uurali keelte erialal Tatiana Zirnask.

Katrin Mandra magistrیتöö „Deontiline modaalsus eri tekstiliikides” (juhendaja Reet Kasik, oponent Karen Kuld-nokk) andis ülevaate deontilise modaalsuse kasutamisest *pidama-* ja *tulema-* verbi näitel. Uurimuse lähtekohaks oli kriitiline tekstianalüüs, mis keskendub teksti tähendustasanditele ja keele metafunktsioonidele.

Maarika Terali magistrیتöö „Taani eestlaste keelest” (juhendaja Birute Klaas, oponent Reeli Torn-Leesik) vaates Taani eestlaste keeles esinevat taani leksikaalset ja süntaktilist interferentsi ning analüüsis eesti keele võimalikku säilimist Taanis hariduse ja ametiga seotud, demograafilistest, gruppisestest ja individuaalsetest teguritest lähtuvalt.

Tatiana Zirnaski magistrیتöö „Rõhk ja kestus mokša keele Keski-Vadi murdes” (juhendajad Tiit-Rein Viitso ja Niina Aasmäe, oponent Pire Teras) eesmärgiks oli uurida rõhu akustilisi omadusi ja selgitada välja vokaalide kestussuhete tähtsus rõhu korreelaadina. Tööst järeldus, et kestus on mokša keeles tähtis rõhu akustiline korrelaat.

Lisaks kaitsiti eesti ja üldkeeleteaduse instituudis 2007. aastal 3 + 2 õppe-süsteemi magistrیتöid.

Eesti keele erialal kaitsesid magistrیتöö Margit Mesipuu ja Kristi Loikmaa.

Margit Mesipuu magistrیتöö „Sõnaalguline *h*” (juhendajad Karl Pajusalu ja Pire Teras, oponent Pärtel Lippus) uuris eesti keele sõnaalgulise *h* kasutamist ja hääldust eksperimentaalfoneetiliselt.

Kristi Loikmaa magistrیتöö „Küsimused ja vastused ajalehe Postimees poliit-intervjuudes” (juhendaja Reet Kasik, oponent Eva Velsker) analüüsis intervjuueerija kõnevooru struktuuri ja interv-

juuküsimuste liike ning vastaja pakutud informatsiooni seost küsimustega.

Arvutilingvistika erialal kaitsesid magistritöö Siiri Pärkson ja Liisi Pool.

Siiri Pärksoni magistritöö „Üleküsimine, ümbersõnastamine ja mittemõistmine telefonivestlustes: eesti infodialogide analüüs telefonivestlustes” (juhendaja Mare Koit, oponent Krista Strandson) uuris, mille poolest erinevad eestikeelsetes suulistes dialoogides partneri algatatud parandused ning milliseid keelelisi struktuure inimesed kasutavad, kui nad probleemile tähelepanu pööravad.

Liisi Pooli magistritöö „Verbikesksete püsiühendite automaattöötlus” (juhendaja Kadri Muischnek, oponent Kaili Müürisep) analüüsis perifrastiliste verbide automaatse tuvastaja töö tulemust umbes 300 000-sõnalises tekstis ning esitas leitud vigade klassifikatsiooni.

Eesti keele võõrkeelena erialal kaitses Olga Feldman magistritöö „Setu rahvakultuur ja selle õpetamine vene õppekeelega põhikooli III astme klassides” (juhendaja Madis Arukask, oponent Ingrid Rummo). Töö eesmärk oli pakkuda eesti keele kui teise keele õpetajatele lisamaterjali, mida oleks võimalik kasutada eesti keele või koduloo tundides.

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal kaitsesid magistritöö Evelyn Lätt, Helen Kiil, Riin Raadla ja Liis Penonen.

Evelyn Läti magistritöö „Väldete õpetamisest põhikoolis” (juhendaja Pire Teras, oponent Maigi Vija) uuris, millisele teorialle põhikooli õppekomplektid väldete puhul toetuvad ja milliseid õpikuid või lisamaterjale kasutatakse.

Helen Kiili magistritöö „Vältekäsitlus gümnaasiumis” (juhendaja Pire Teras, oponent Ellen Niit) vaatles, millistele teooriatele tuginetakse väldete õpetamisel gümnaasiumis, milliseid õpikuid ja materjale ning meetodeid kasutatakse.

Riin Raadla magistritöö „Eesti üldhariduskoolide 2006/2007. aasta abiturientide lugemishuvi ja seda mõjutavad tegurid” (juhendaja Reet Väari, oponent Andrus Org) uuris üle-eestilise küsitluse kaudu abiturientide lugemishuvi mõjutavaid tegureid, nagu vaba aja kasutamine, perekond ja kool. Tähelepanu all oli ka abiturientide lugemisvara.

Liis Penneneni magistritöö „Tekstiõpetus gümnaasiumis” (juhendaja Maia Rõigas, oponent Pire Teras) käsitles tänapäevast tekstiõpetust ja eesti tekstiõpetuse ainekava, põhjalikumalt peatuti viiel gümnaasiumi tekstiõpetuse õpikul.

Mitte-eesti kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal kaitsesid magistritöö Elle Mets, Kristina Zotejeva, Dina Kontšits, Ljudmilla Tšubenko, Natalja Ljutov ja Maria Goborova.

Elle Metsa magistritöö „Erakondade suhtumine keeleküsimusse” (juhendaja Birute Klaas, oponent Ingrid Rummo) eesmärk oli selgitada, kas erakondade keelealane tegevus on olnud nende võimaloleku ajal piisavalt sihikindel, konsensuslik ja efektiivne, et tagada eesti keele säilimine ja arenemine.

Kristina Zotejeva magistritöö „Vene-eesti vahekeele onomatopoeetiline sõnavara” (juhendaja Renate Pajusalu, oponent Sirje Rammo) uuris vene õppijate teadmisi sellest, kuidas väljendatakse eesti keeles erinevaid loodushääli ja häälightsusi.

Dina Kontšitsi magistritöö „Erinevad kakskeelsuse tekkimise võimalused ning nende võimalikud sotsiolingvistilised tagajärjed” (juhendaja Renate Pajusalu, oponent Leila Kubinyi) käsitles hilise ja varase kakskeelsuse küsimusi, nende positiivseid ja negatiivseid aspekte ning võimalikke sotsiolingvistilisi tagajärgi.

Ljudmilla Tšubenko magistritöö „Eesti keele saavutustekstide koostamine vene õppekeelega kooli 8. klassile”

(juhendaja Tiina Kikerpill, oponent Elle Sõrmus) eesmärgiks oli kvaliteetsete saavutustestide koostamine, lähtudes teoreetilistest põhimõtetest, valiidusest ja reliaablusest ning teistest teguritest, mis näitavad, et test töötab ja kindlustab testitulemuste usaldusväärsuse.

Natalja Ljutovi magistritöö „Kahe Tartu linna lastepäevakodu muukeelsete laste eesti keele omandamise tase” (juhendaja Renate Pajusalu, oponent Tiina Kikerpill) käsitles neid puudusi või iseärasusi, mis on tekkinud vene keelt emakeelena kõnelevatel koolieelikutel eesti keele omandamisel viimase viie aasta jooksul.

Maria Gborova magistritöö „Pöördumise eripärad Tallinna eesti ja vene koolide õpilaste seas” (juhendaja Madis Arukask, oponent Renate Pajusalu) võrdles eesti ja vene koolide õpilaste pöördumisharjumusi pedagoogidega tehtud intervjuude põhjal.

TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudis kaitsti viis magistritööd, neist kaks eesti ja võrdleva rahvaluule ning kolm eesti kirjanduse erialal.

28. juunil kaitses Maili Pilt magistritöö teemal „Aines ja lähenemisviis. Sissevaateid tänapäeva eestlaste sünipäevapärimusse: teadusteksti loome probleeme” (juhendajad Tiiu Jaago ja Kristin Kuutma, oponentid Pihla Siim Joensuu Ülikoolist ja Ene Kõresaar). Töö lähtekohaks on olnud situatsioon, kus klassikalised kalendriuurimise võtted sünipäevapärimuse uurimisel ei osutunud viljakaks ja autor hakkas otsima teisi võimalusi materjali kogumiseks. Ta on lähtunud pärimusrühma- ning kontekstikesksetest vaadetest folkloori uurimisele ning arendanud edasi ideid refleksiivsusest, kusjuures tähelepanu all on nii lähenemisviis kui ka uurimisaines.

Samal päeval kaitsti veel teinegi folkloristikaalane töö: Reeli Reinause „Enesepresentatsioon virtuaalses kogu-

konnas sünnituslugude ja *Perekooli* foorumi kommentaaride näitel” (juhendaja Ergo-Hart Västrik, oponent Elo-Hanna Seljamaa). Uurimus põhineb Interneti-portaalidest *Perekool* ja *Delfi Naisteleht* sünnitamise ja sünnituse teemalisel materjalil aastatest 2003–2005. Töö peamine eesmärk on välja selgitada, kuidas ja milliste vahenditega kujundatakse anonüümses Interneti-keskkonnas suhtumist rasedusse ja sünnitusse kui kaua aega mahavaikitud nähtustesse. Töös analüüsitakse, mida mõistetakse tänapäeval Eestis loomuliku sünnituse all, kuidas sünnitamist seostatakse naiseks olemisega ning millised on sellest lähtuvalt ootused naise kehale.

29. augustil kaitses Marja Unt eesti kirjanduse alase uurimistöö „Eesti luule 1968–1988 luulearutluse peeglis” (juhendaja Ele Süvalep, oponent Mart Velsker). Magistritöös jälgitakse 1960.–1970. aastate luule oluliste nähtuste ning luuleperioodiga seotud probleemküsimuste kajastusi, mida saab tähistada mõistega *luulearutlus*. Läbi on töötatud nii sünkroonkriitiline materjal kui ka selle perioodi luule hilisemad vaatlused. Käsitlus on valdavas osas üldistav, tuuakse esile ka seisukohtade ja hinnangute vastuolulisus.

Samal päeval kaitses magistritöö ka Maarja Hollo teemal „Eksiil kirjanduses. August Mälgu „Kodumaata” ja Isaac Bashevis Singeri „Eksinud Ameerikasse” ning Bernard Kangro Joonatani-romaanide ja Milan Kundera „Teadmatuse” võrdlev vaatlus” (juhendaja Tiina Ann Kirss, oponent Janika Kronberg). Magistritöös käsitletakse nelja poliitilistel põhjustel eksiili läinud kirjaniku teoseid *kohanemise*, *nostalgia* ja *kodu* mõistest lähtuvalt. Laiendades uurimust väljapoole eesti kirjanduse piire, on autor seadnud eesmärgiks tuua esile eksiili tematiseerimise sarnasused ja erinevused kahe eesti ning juudi ja tšehhi kirjaniku teostes.

12. juunil kaitses Sigrīd Int 3 + 2 õppesüsteemi magistrītōō teemal „20. sajandi kirjanikke: Marta Sillaotsa kultuurivahendustegevus” (juhendaja Liina Lukas, oponent Leena Kurvet-Käosaar). Tōōs on vaatluse all XX sajandi esimese poole eesti kirjanduselus aktiivselt kaasa lōõnud kirjaniku, kriitiku ning tõlkija Marta Sillaotsa kultuuriva-

hetustegevus esmalt tema elu- ja loominguulo ning seejärel kirjanduslooliste suundumuste taustal.

TIIA MARGUS,
HILLE ROOTS

LÜHIKROONIKA

- 1. aprillil Kirjandusmuuseumis toimunud folkloristide teispäevaseminaril kõneles Nikolai Kuznetsov komi huumorist.

- 2. aprillil esines Fenno-Ugria Hõimuklubis komi folklorist, praegu Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna juures stažeeriv Ljudmila Lobanova, kes tutvustas CD-plaati „Komi folkloorimälestised. Laulu- ja pillitraditsioon”.

- 2. aprillil esitleti Tallinnas Eesti lastekirjanduse keskuses „Maailmakirjanduse tõlkevaramu” sarja kuuluvat esimest eestikeelset ameerika luule valikkogu „Ameerika luule antoloogia. Poest, Whitmanist ja Dickinsonist XX sajandi lõpuni”, mille on koostanud Tartu Ülikooli professor Jüri Talvet. 39 luuletaja loomingut hõlmavasse antoloogiasse on kogutud nii vanad tõlked kui ka uued eestindused.

- 4. ja 5. aprillil toimus Tartu Ülikooli romanistika osakonna rahvusvaheline konverents „Fiktsioon ja kujutluslikud pildid: tüpologia ja toimimine”, kus uuriti kirjanduslike tekstide lugemisel tekkivaid kujutluspilte. Konverentsile saabus mitmeid rahvusvaheliselt tunnustatud kirjandusteadlasi, kellest tuntuimad on Pariisi Sorbonne-Nouvelle'i ülikooli emeriitprofessor Philippe Hamon, Clermont'i ülikooli võrdleva kirjandusteaduse professor Alain Montadon ning Roueni ülikooli professor Daniel Mortier. Tartu Ülikooli esindasid

lisaks romanistika osakonna teadlastele Margit Sutrop, Peeter Torop ning Arne Merilai.

- 8. aprillil esines folkloristide teispäevaseminaril Kirjandusmuuseumis komi folklorist Ludmilla Lobanova teemal „Välitööd Lähispolaar-Uurali aladel”.

- 8.–10. aprillini tähistas Tartu Oskar Lutsu nim Linnaraamatukogu oma 95. sünnipäeva. 9. aprillil toimunud ettekandekoosolekul „Raamatukogu – avaliku ruumi looja” jagas Marju Lauristini, Berk Vaheri ja linnaarhitekt Tiit Silla kõrval oma mõtteid Taani Keskraamatukogu direktor Pernille Schaltz, kelle nägemus raamatukogu arendamisest tekitas Taanis tõelise meediatorni. Raamatukogu sünnipäevaks pandi välja näitus lugejate lemmikraamatutest, autograafiga raamatutest ja raamatukogule kuuluvatest kunstiteostest.

- 16.–17. aprillini toimus Väike-Maarjas Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhinnas asutamise 20. aastapäevale pühendatud konverents „Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa”. Esinejaid oli peale Tartu ja Tallinna ülikooli keeleteadlaste kohale tulnud ka Peterburist, Uppsalast, Göttingenist, Riiast, Szombathelyst ja Helsingist. Ettekanded oli jaotatud kolme jakku, millest esimeses kõneldi Wiedemanni keeleauhinna (Eevi Ross),

akadeemik F. J. Wiedemannist (Huno Rätsep) ja tema tegevusest Venemaal (Larissa Mukovskaja) ning meie idapoolsetest hõimurahvastest (Pille-Riin Kriisa ja Tanel Kiislar). Esimese päeva teine istung keskendus eesti keelele (Mati Erelt, Urmas Sutrop), kitsamalt ajakirjanduskeelele (Alli Alas ja Kertu Rebane) ning keelepoliitikale (Jüri Valge, Ilmar Tomusk, Tõnu Tender). Teise päeva istung oli külalisesinejate päralt: üles astusid Eberhard Winkler („Saksa keel teaduskeelena”), Raimo Raag („Kuninglik rootsi keel”), Janina Kursite ja Erika Krautmane („Riigikeel Lätis: probleeme ja lahendusi”), János Puzstay („Ungari keel ja selle perspektiiv EL-is”), Pirkko Nuolijärvi („Soome ja rootsi keel Soomes eile, täna ja homme”).

- 18. aprillil esines Fenno-Ugria Hõimuklubi selle hooaja viimasel õhtul Marje Joalaid teemal „Ütle üks ilus poisslapse nimi. Läänemeresoome isikunimedest ajas ja ruumis”.

- 21.–24. aprillini toimus klassiku 130. sünniaastapäeva tähistamiseks A. H. Tammsaare nädal, mille korraldasid Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi kirjanduse osakond ja A. H. Tammsaare muuseum. 21. aprillil käidi Tammsaare muuseumis. Edasi oli iga päev pühendatud ühele A. H. Tammsaare teosele: 22. aprill – „Kõrb-oja peremees” (Toomas Haugi loeng „Kuidas lugeda klassikat. Tammsaare näitel”), 23. aprill – „Põrgupõhja uus Vanapagan” (Priit Rataspea loeng „Sõnatu-sõnaline maailm”). 24. aprillil ettekandepäeval „Tammsaare lugejana” kõnelesid Maarja Vaino ja Jaanus Vaiksoo.

- 23. aprillil peeti Kirjandusmuuseumis konverentsi „Andres Laur 100”. Sel päeval möödus kirjastuse Orto juhi Andres Lauri sünnist 100 aastat. Konverentsil räägiti A. Lauri panusest väliseesti ja Kanada kultuuri, meenutati teda kui tegusat, kuid vastuolulist ini-

mest. Esinesid Anne Valmas, Janika Kronberg, Eva Rein, Tiina Kirss, Sulev Kasvandik, Eda Sepp ja Piret Noorhani. Ürituse lõpetas Orto raamatute oksjon, mille viis läbi Mart Orav.

- 23. ja 24. aprillil toimus Eesti Rahva Muuseumis ja Eesti Kirjandusmuuseumis igakevadine noorte folkloristide ja etnoloogide konverents „Noorte hääled”, kus astusid üles TÜ, TLÜ ning Teatri- ja Muusikaakadeemia noored uurijad. Ettekannetes vaagiti etnoloogia ja folkloristika teoreetilisi ja metodoloogilisi probleeme, tänapäeva folkloori küsimusi, võõrrahvaste uurimisega seonduvat jpm.

- 24. aprillil toimus Tartus ajakirja Ariadne Lõng uue numbri tutvustusõhtu. Esinesid ajakirja peatoimetaja Eve Annuk, Andreas Kalkun, Eva Rein ja Kristi Metste, kes kõnelesid mälu- ja kultuuriajaloo, ilukirjanduse ja kultuuriajaloo.

- 24. ja 25. aprillil korraldasid Eesti Rakenduslingvistika Ühing (ERÜ), Eesti Keele Instituut ja Tallinna Ülikool Tallinnas VII rakenduslingvistika kevadkonverentsi „Keeleteaduse ainestikud ja andmekogude kasutamine”. Konverentsi kutsutud esinejad olid Florencia Franceschina (Lancasteri Ülikool, Suurbritannia; Jyväskylä Ülikool), Ulla Vanhatalo (Helsingi Ülikool) ja Jarmo Harri Jantunen (Oulu Ülikool). Lisaks istungitele, mis oli jagatud kahe suurema teema alla – „Keelekogud” ja „Tekstianalüüs” –, sai osaleda ka kahes keelemandamise eri tahke käsitlevas töötöös: „Teise keele omandamine ja keeleoskuse mõõtmine” ning „Esimese keele omandamine keeleteadlaste, psühholoogide ja kõneterapeutide vaatevinklist”.

- 26. ja 27. aprillil tähistati Narvas ja Narva-Jõesuus mari sangari päeva. Narva Eesti Majas toimus mari õhtu (*Mari kas*). Jaak Prozes (Fenno-Ugria Asutus) kõneles mari sangari päevast ning Aleksei Aleksejev (Tallinna mari-

laste selts) jagas muljeid VIII mari rahva kongressilt.

- 25. aprillil Tartu Kirjanduse Maja krüptis toimunud ettekandepäeval „Unustuse arhiiv” olid kavas ettekanded ebaõdusatest tekstidest. Esinesid Neeme Lopp („Täielik üksindus: Roland Barthes'i „Armudiskursuse fragmendid” ja diskursuse mõiste saatus”), Sven Vabar („Gaston Bachelard'i elunemise poetika”), Berk Vaher („„Mis ühendus on Maa ja ilusa vahel”: Masinigu „Rapanui vabastamine” kui utoopilise eksotitsismi salakamber”), Peeter Selg („Juri Lotmani unustatud poliitiline teooria”), Silver Rattasepp („Äärmuslik ketserlus” ehk Dewey ja Bentley „Knowing and the Known”), Roomet Jakapi („G. Berkeley 1707-8: 'M', 'E', 'x', 'T', 'S', 'G', '+'”), Märt Pöder („Kanti „Religioon palja mõistuse aspektist”:

Antivalgustus ja kategoorilise imperatiivi kuri kaksikvend”) ja Toomas Lott („Mälust ja unustusest Nietzschel ja Aristotelesel”).

- 25. aprillil toimus Tartus ülikooli ning Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse seminar „Rändavad mõisted III: arhiiv ja tunnistaja”. Sarja kolmanda seminari külaliseks oli etnoloog Ene Kõresaar.

- 28. aprillil peeti Tallinnas Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse seminari „Kultuuriülekanne: saksa vastus postkolonialismile”, kus keskenduti kultuuriülekanne mõistele, mis on viimase kahekümne aasta jooksul kogunud populaarsust saksa ja prantsuse kultuuri omavaheliste suhete, Saksamaal üldisemalt ka kultuuri ja rahvusülese ajaloo uurimisel.